

A KORTÁRS OLASZ REGÉNY

Kultúra és politika viszonya – ez az olasz irodalmat felkavaró lényegi kérdések egyike a legutóbbi háború óta. Egy korszak gondolatisága és a rá jellemző történelmi események között azonban nem szerencsés mindeképpen kapcsolatot keresni; az irodalmi alkotás ugyanis nem függ a történelem gépezetétől.

A második világháború idején

Olaszország 1938-ban szövetséget köt Németországgal, rasszista törvényeket hirdet ki, és katasztrofális kimenetelű afrikai és európai konfliktusokba sodródik. 1940-ben a fasiszta Olaszország belép a világháborúba. A köztársaságot 1946-ban állítják vissza. A társadalmi-politikai változások a cenzúra és az anyagi nehézségek miatt alig vannak hatással az irodalom fejlődésére. Az irodalmi alkotások inkább a korábbi kritikai elméletek eredményei, és csak néhány kivételes esetben foglalkoznak a fasiszmus és a háború okozta nehézségekkel: **Cesare Pavese** *Tengerpart* és *Kaland* című regényeiben a háború előtti vidéki vagy értelmiségi Olaszországot mutatja be, **Alberto Moravia** *Agostinója* az egyik legjobb elbeszélés az ifjúkori szexualitásról és az utca gyermekeinek életéről, **Dino Buzzati** ekkor jelenteti meg *A tatárpuszta* című regényét és *Hét emelet* című elbeszélésgyűjteményét. Egyedül **Curzio Malaparte** (*A bőr, Kaputt*) foglalkozik komolyan a háborúval. **Elio Vittorini** a *Szicíliai beszélgetésekben* szintén az abesszin háború előtti rossz közérzet tudatosulását örökíti meg, de jelképeket és mítoszokat használó, allegorikus stílusban.

A neorealizmus kora (1945-1955)

A demokratikus állam alapjait két rivális párt, az Olasz Kommunista Párt és a Kereszténydemokrata Párt képezi. Új értékrend kezd körvonalazódni; az értelmiség a legkisebb kétely nélkül, a végsőig hisz a társadalmi fejlődésben, ők azok, akik rajonganak a szabadság, igazságosság, nagylelkűség eszméiért. A fasiszta propaganda sztereotípiái után szemügyre kell venni az országot a maga valójában. A társadalom peremén élők, a katonaszökevények, a csempészek, a menekültek tanulmányozása, a "sértett" világ feltérképezésének szükségessége először a filmművészetben jelenik meg, **Vittorio De Sica**, **Roberto Rossellini**, **Luchino Visconti** filmjeiben. A realizmus ilyen formájú visszatérésének megfelelő értelmezéséhez mindenképpen tudnunk kell, hogy ekkor a marxizmus reneszánszát éli, és a kultúra egyre inkább átpolitizálódik. A neorealizmus nem tekinthető művészi iskolának vagy valódi mozgalomnak, de kritizálja a "hermetizmust", (1925-1935 között Firenzében "nyitott" volt az irodalom), az elefántcsont-toronyba zárkózást, mely nem emel szót a fasiszmus ellen. A neo-realisták számára, akik (újra) felfedezik az amerikai szerzőket is, az írónak kötelessége saját korának valóságát szolgálni; az irodalom által előszeretettel felhasznált témák megfelelnek ennek az elvárásnak: a háború, a fasiszmus összeomlása, az ellenállás, a déli ország rész nyomora megkerülhetetlen témák.

A neorealizmus mesterei

Furcsa mód azok az írók, akik nagyban hozzájárultak a neorealizmus születéséhez, mitikus írásaikkal maguk jelzik annak válságát. Az **Elio Vittorini** alapította folyóirat, a *"Politecnico"*, amely a fasiszmus újbóli előretörése, a kulturális provincializmus, az akadémizmus és az élettől való eltávolodás ellen akar küzdeni, a kommunista párt szócsöve. De Vittorini nem hajlandó propaganda-irodalmat írni, a művészet autonómiáját védelmezte, és kilép a laptól. Jobban megvizsgálva Vittorini nem is realista író, közelebb áll a szimbolizmushoz. **Corrado Alvaro** *Az erős ember* és a *Rövid gyermekkor* című regényeiben elítéli a nem szűnő tudatlanságot, a zsarnokságot, a nyomort és az előítéleteket, és kifejezi mély aggodalmát, mely szembenáll a neorealista fenn hirdetett optimizmusával. **Cesare Pavese** műve a bukás jegyében íródik, olyan témákat járva körbe mint a föld, a szex, a lények kibékíthetlensége. Ez a józan értelmiségi, aki

később öngyilkos lett, sosem ismerte fel az írásban a hatalmat, mely örömet vagy dicsőséget hozhat neki. **Alberto Moravia** hideg és szenvedélytelen realizmussal ír a világról, mivel az a világ, amelyben helyt kapott a fasizmus, elvesztette ártatlanságát.

A háború és az ellenállás elbeszélői

Krisztus megállott Ebolinál című művében **Carlo Levi** a kényszerű száműzetésben, Lucanie archaikus szigetének egy városkájában töltött időről mesél. **Primo Levi** a koncentrációs táborokról jelentet meg elbeszéléseket (*Ember ez?, Fegyvernyugvás*). **Mario Rigoni Stern** háborús története (*Őrmester a hóban*) az olasz hadtest olaszországi visszavonulásáról szól. A fasizmussal szembeni belső ellenállásról számos mű jelent meg: **Renata Viganò**: *Ágnes halála*; **Giorgio Bassani**: *Az aranykeretes szemüveg*; **Italo Calvino**: *A pókfészkek ösvénye, Végül arra száll egy holló*; **Carlo Cassola**: *Fausto és Anna, Bube szerelmese*; **Beppe Fenoglio**: *Johhny a partizán, Egy tüzes nap, Háború a dombokon*; **Cesare Pavese**: *Ház a domboldalon, Szép nyár*; **Guglielmo Petroni**: *A világ börtön*

A Dél elbeszélői

A déli regényekre jellemző az ősi kultúrájukhoz, hagyományos értékeikhez és belső hierarchiájukhoz ragaszkodó mikro-társadalmak vitázó bemutatása: **Francesco Jovine**: *Elátkozott föld*; **Ignazio Silone**: *Fontamara, Bor és kenyér, Mag hó alatt*; **Leonardo Sciascia**: *Mint a bagoly nappal, Regalpetra gyülekezetei, Szicíliai nagybácsik*; **Giuseppe Bonaviri**: *Az idő súlya*

A neorealizmus válsága és a neoavantgard (1955-1966)

Sztálin ugyan meghal 1953-ban, de az 1956-os budapesti forradalom leverése után számos olasz író kilép a kommunista pártból. 1958-59-ben "gazdasági csoda" megy végbe Olaszországban: északon létrehozzák a "neokapitalizmust", és nemzetközi holdingok alakulnak. A neorealizmus válságban van: sem a kultúra politizálódása, sem az íróknak ebben vállalt szerepe nem egyeztethető össze azzal a társadalommal, amelyet a gyors iparosodás átformált. Az elkötelezettség mítosza átadja helyét az írásról és valóságról alkotott összetettebb látásmódnak. Két folyóirat jelenik meg, melyek az irodalmi formák és tartalmak megújításának szükségességét hangsúlyozzák. A **Francesco Leonetti**, **Roberto Roversi** és **Pier Paolo Pasolini** alapította "Officina" az elzárkózás és a neorealizmus ellen küzd. **Elio Vittorini** és **Italo Calvino** "Il menabò"-ja fogékony az "új regény" körül vitákra és kedveli az amerikai és francia szociologizmust.

Néhány fontos mű

Dino Buzzati azon kevesek egyike Olaszországban, akik a fantasztikus regény műfajában is kipróbálták magukat (*Baliverne bukása, A kő képe, A K*). Ez a franciára legtöbbet fordított olasz író képes a legformabontóbb újításokra éppúgy, mint a legmechanikusabb írásra. *Hazugságok és bűbájok, A történelem, Arturo szigete* – ezek **Elsa Morante** legsikeresebb regényei. **Alberto Moravia** *A hitvesi szerelem, A megvetés, A római lány* című regényekkel írta be nevét az olasz irodalom történetébe. **Giorgio Bassani** *Finzi-Continiék kertje* című műve egy ferrarrai zsidó család életéről ad alapos lélektani leírást, a faji diszkrimináció sötét korszakából.

A "La Ronda" írói

Ez a római folyóirat 1919. és 1923. között jelenik meg, a szó kultuszát hirdeti és a '30-as évek irodalmi hermetizmusához vezet. Ez az irányzat a "művészet prózáját" használja, mely egyszerre kidolgozott és mértékletes, s zenei utalásokban, összefüggésekben igen gazdag. Háború utáni követői például **Riccardo Bacchelli** (*Afrodité, Titkos jelentés, Három történet Julius Caesarról*) és **Emilio Cecchi** (*Vörös halak, Rossz idők fogadója*).

A "Solaria" elbeszélői

Ez az 1926. és 1934. között Firenzében megjelenő folyóirat is az írás méltóságát, a stilisztikai elkötelezettséget keresi, és nyitott az európai írók (Mauriac, Proust) felé. Folytatói között találjuk **Alessandro Bonsantit** (*Firenze új pályaudvara*), **Gianna Manzinit** (*A karvaly, Álló portré*), **Bonaventura Tecchit** (*Az önzők, Elhagyott föld*).

A neoavantgard

Antonio Pizzuto nehezen olvasható regénye, a *Megjavitjuk a babákat*, felforgatja a nyelvtant (például főnévi igenévi formában használ minden cselekvő igét), és egyfajta írott kubizmus felé mutat, míg **Carlo Emilio Gadda** mohó expresszionizmusa tematikus és formai deformációkat használ.

Vitázó évek (1967-1970)

Olaszországot sem kerüli el a média fejlődése, a kommunikáció egyszerűsödése, a globalizáció kezdete (az amerikai divatok beáramlása). 1968 májusának franciaországi eseményei munkásfelkeléseket okoznak Olaszországban 1969-ben. A kulturális válság a kiadók és az irodalmi díjak vitájában csapódik le, amatőr zsűriket állítanak fel, felfedezik a képregény nyújtotta lehetőségeket. Az esszé- és "underground"-irodalom egyre nagyobb teret nyer, a regény rovására, mely spontaneitásba vetett ideologizált vagy naiv hit kifejezéséhez vezet.

A kultúra helyreállítása és a neo-experimentalizmus (1970-1980)

1973-ban kezdődik a gazdasági világválság, 1978-ban megölik Aldo Morót, 1977-1979-ben létrejön a kereszténydemokrata és a kommunista párt "történelmi megegyezése", özönlenek az ideológiák. A kiadók termelékenységére a best-sellerek (**Gavino Ledda**: *Apámuram*, **Oriana Fallaci**: *Egy férfi*) fejlődésével együtt nő. **Elsa Morante** *A történelem* című könyvének megjelenése visszatérést jelent a hagyományos és ugyanakkor neorealista regényhez. A regény, melyet rehabilitáltak és amely újra népszerűvé válik, a médiadivatokra (terrorizmus, feminizmus, homoszexualitás, ökológia, pszichonáláízis, sci-fi, krimi) leginkább érzékeny műfaj. Néhány további fontos szerző: **Léonardo Sciascia** (történelmi regények és krimik szerzője), **Umberto Eco** (*A rózsza neve*), **Mario Soldati** (*Smaragd*), **Carlo Fruttero** és **Franco Lucentini**, **Giuseppe Bonaviri**.

A fantasztikus irodalom

Italo Calvino ír allegorikus és meseszerű történeteket, számára a fantasztikum a víziók geometriája. **Dino Buzzati** *A tatárpuszta* című regénye szívbe markoló elmélkedés az időről; novellái kedvenc témáit tárgyalják: az idő gyors múlása, a sors súlyos terhe, a mindennapi élet abszurditása, várakozás a halálra. Meg kell még említeni **Tommaso Landolfit** és **Alberto Saviniót**.

További információ :
BIBLIOTHÈQUE DÉPARTEMENTALE DE PRÊT (MEGYEI KÖNYVTÁR)
Z.I. Croix Cadeau
5, rue Paul Langevin
49240 AVRILLÉ
☎ : 02 41 33 03 20